

Σεμινάριο ΚΕΕΛΓ Ακαδημίας Αθηνών 2017-2018

Οι σχέσεις του ρωμαϊκού έπους με το ελληνικό έπος της ύστερης αρχαιότητας: πέρα από τη φιλολογική διαμάχη

Το θέμα των σχέσεων της κλασικής ρωμαϊκής ποίησης με την αρχαιοελληνική ποίηση της ύστερης αρχαιότητας βρίσκεται στο επίκεντρο μιας μακράς φιλολογικής διαμάχης, που έχει ενταθεί τα τελευταία χρόνια. Το πρόβλημα ξεκινάει από τον εντοπισμό ομοιοτήτων ανάμεσα σε αρχαιοελληνικά και λατινικά ποιητικά κείμενα, κυρίως επικά, οι οποίες ερμηνεύονται με διαμετρικά αντίθετο τρόπο. Οι υπέρμαχοι της άμεσης επίδρασης ισχυρίζονται ότι οι Έλληνες ποιητές που συνέθεσαν τα έργα τους στα χρόνια της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας ήσαν *de facto* δίγλωσσοι και πρέπει συνεπώς να γνώριζαν τη λατινική ποίηση. Η άλλη πλευρά υποστηρίζει ότι οι ομοιότητες αποτελούν ένα σύνθετο θέμα και ενδέχεται να ανάγονται π. χ. σε κοινή πηγή. Τη δεύτερη άποψη εξέφρασε με κλασικό τρόπο το 1988 ο Bernard Knox, αναφερόμενος στα *Διονυσιακά* του Νόννου: «it is *a priori* improbable that a Panopolitan would use a Latin poem as his source for Greek mythology, when there were so many works available in his native tongue». Οι Έλληνες επικοί ποιητές της ύστερης αρχαιότητας ενδέχεται να γνώριζαν τους κλασικούς Ρωμαίους επικούς, αλλά αυτό δεν συνεπάγεται ότι τους αξιοποίησαν· ούτε πάλι η περίφημη διαπίστωση του Ορατίου *Graecia capta ferum victorem cepit* συνεπάγεται την αντίστροφη διαδρομή. Στο αρχαιοελληνικό έπος της εποχής δεν παρατηρείται σύγκλιση ανάλογη π. χ. με τους *Παράλληλους βίους* του Πλουτάρχου, όπου μεγάλες φυσιογνωμίες της ελληνικής και της ρωμαϊκής αρχαιότητας αντιμετωπίζονται ισότιμα. Εκπλήσσει μάλιστα το γεγονός ότι οι πιο σημαντικοί επικοί ποιητές της περιόδου δεν κάνουν αυτό που ίσως θα ήταν αναμενόμενο: να αξιοποιήσουν δηλαδή την ελληνιστική και τη ρωμαϊκή λογοτεχνική παράδοση και να κολακέψουν τη ρωμαϊκή εξουσία, εντάσσοντας στα προοίμια των έργων τους αφιερώσεις στους αυτοκράτορες ή συνθέτοντας έργα εμπνευσμένα από τη ρωμαϊκή ιστορία — οι ελάχιστες αναφορές στη ρωμαϊκή αυτοκρατορία, όπως στις μυθικές αφηγήσεις της, αφενός επιβεβαιώνουν τον κανόνα και αφετέρου έχουν πίσω τους αρχαιοελληνική παράδοση, δηλαδή δεν προϋποθέτουν υποχρεωτικά λατινική πηγή. Η ανακοίνωση θα επικεντρωθεί στη σχέση των *Μεταμορφώσεων* του Οβιδίου με τα *Διονυσιακά* του Νόννου. Θα εισηγηθώ την υπέρβαση της αφετηρίας της διαμάχης, φωτίζοντας, στο πλαίσιο μιας ουσιαστικής σύγκρισης, όχι τις ομοιότητες αλλά τις διαφορές ανάμεσα σε λογοτεχνικές αφηγήσεις του ίδιου μύθου.